

GREGORIAANS VIII

zaterdag 16 september, 20.00 - 21.00 uur · Onze Lieve Vrouwebasiliek

Schola Maastricht o.l.v. Hans Heykers

**Bisschop Stefanus van Luik
en het tiende-eeuws gregoriaans in de regio**

festivalproductie

**Uit het officie van het feest van de Heilige Drievuldigheid
(In festo Sanctissimae Trinitatis)**

Responsorium Tibi Laus
Antiphona Karitas pater est
Antiphona Verax est Pater
Antiphona Una igitur Pater
Responsorium Benedicamus Patri et Filio
Responsorium Te Deum Patrem

**Uit het officie van de vinding van de relieken van de
Heilige Stefanus (In Inventione Sancti Stephani)**

Invitatorium Adoremus regem
Antiphona Luciano venerabili
Responsorium Beatus Gamaliel
Antiphona Ostendit sanctus
Responsorium Sacerdos Dei Lucianus
Antiphona In jejuniis
Antiphona Nonne vides
Antiphona Surge ergo et vade
Responsorium Sanctus Johannes
Antiphona ad Magnificat Hodie sanctus

Uit het officie van de Heilige Lambertus

Antiphona ad Magnificat Magna vox
Responsorium Gloriosus martyr Lambertus
Responsorium Iste miles emeritus
Responsorium Lambertus Christi athleta
Antiphona ad Magnificat Laetare et Lauda

Bisschop Stefanus van Luik en het tiende-eeuws gregoriaans in de regio

Bisschop, abt, literator, dichter, kunstliefhebber, liturgist, musicus, kerkvorst, Europees staatsman, dat alles verenigd in één hoogbegaafd man, die bovendien al deze kwaliteiten tot grote ontplooiing bracht, dat is het verhaal van Stefanus, bisschop van Luik van 901 tot 920, ongetwijfeld een van de meest interessante, aanzienlijke en briljante intellectuelen in het Europa van de tiende eeuw.

Hij was geboren in Metz en stamde uit een zeer aanzienlijke familie, waarschijnlijk verwant aan het Franse koningshuis. Dit verklaart ook zijn politiek als bisschop van Luik, in de toen nog onzekere politieke status van Lotharingen tussen het Franse en het Duitse machtsblok. Stefanus heeft altijd toenadering gezocht tot Frankrijk.

Zijn opleiding genoot hij in Metz, het toenmalige Europese centrum van de gregoriaanse zang. Hij werd een sleutelfiguur in de ontwikkeling van het gregoriaans in het Lotharingse en staat aan de wieg van de muzikale traditie van Luik, dat in de tiende eeuw een van de grootste culturele centra van

Europa werd. Bisschop Stefanus heeft ook een belangrijke rol gespeeld in de ontwikkeling van de liturgie. Hij componeerde zowel de teksten als de melodieën van het officie van de H. Drieëenheid, en is daarmee de initiatiefnemer van de liturgische viering van de H. Drieëenheid, die pas later door de universele kerk zou worden ingevoerd. Verder eerde hij zijn patroonheilige, tevens patroonheilige van zijn geboortestad Metz, door de compositie van het officie van het feest van de Wedervinding van de H. Stefanus (3 augustus). En natuurlijk eerde hij ook de patroonheilige van zijn bisschopsstad, de H. Lambertus. Hij herschreef de gehele levensbeschrijving van de heilige in correct en zelfs mooi Latijn en componeerde ook het volledige officie, teksten en melodieën, voor het feest van de H. Lambertus (17 september). De Magnificat-hymne *Magna vox* van het Lambertus-feest werd het 'volkslied' van Luik dat pas ten tijde van de Franse Revolutie werd vervangen.

Régis de la Haye

Uit het officie van het feest van de Heilige Drieuldigheid (In festo Sanctissimae Trinitatis)

Responsorium

Tibi laus, tibi gloria, tibi gratiarum actio;
* in saecula sempiterna: O beata Trinitas.
℣ Et benedictum nomen glorie tue sanctum,
et laudabile, et superexaltatum.

* Repetenda: In saecula sempiterna:
O beata Trinitas.

Antiphona

Karitas pater est, gratia Christus,
communicatio Spiritus: O beata Trinitas.

Antiphona

Verax est Pater, veritas Filius,
veritas Spiritus: O beata Trinitas.

Aan U de lof, aan U de glorie, aan U de dankzegging,
in alle eeuwen der eeuwen, o heilige Drieëenheid.
En de heilige naam van Uw heerlijkheid zij gezegend,
geprezen en boven alles verheven.

Liefde is de Vader, dankbaarheid Christus,
hun band de Geest: O Heilige Drieëenheid.

Waarachtig is de Vader, waarheid de Zoon,
waarheid de Geest: O Heilige Drieëenheid.

DE DRIEENHEID EN DE MOEDER GODS MINIATUUR UIT 'PRAYERBOOK OF AELFWINE', WINCHESTER CA.1023-1035

Antiphona

Una igitur Pater, Logos,
Paraclytusque substantia est, O beata Trinitas.

Eén wezenheid vormen de Vader, het Woord
en de vertrooster, O Heilige Drieëenheid.

Responsorium

Benedicamus Patri et Filio cum Sancto Spiritu:
Laudemus et superexaltemus eum

* in saecula.

℣. Benedictus es Domine, in firmamento caeli,
et laudabilis, et gloriosus. *

Laten wij de Vader en de Zoon samen met de
Heilige Geest prijzen: laten we Hem loven en
boven alles verheffen * tot in eeuwigheid.

Gezegend zijt gij, Heer, in het hemelgewelf, en
lovenswaard, en vol heerlijkheid.

Responsorium

Te Deum Patrem ingenitum, te Filium unigenitum,
te Spiritum Sanctum Paraclytum,
sanctam et individuum Trinitatem
totò corde et ore confitemur,
laudamus atque benedicimus.

* Tibi gloria in secula.

U, ongeboren God de Vader, U, eengeboren Zoon,
U Heilige Geest, de vertrooster, U,
heilige en ongedeelde Drieëenheid
belijden wij met heel ons hart en heel onze mond,
wij loven en wij prijzen U.

* Aan U is de heerlijkheid tot in eeuwigheid.

℣. Quoniam magnus es tu, et faciens mirabilia,
tu es Deus solus. *

Want Gij zijt groot en wonderdadig,
Gij alleen zijt God.

Uit het officie van de vinding van de relieken van de Heilige Stefanus (In Inventione Sancti Stephani)

Invitatorium

Adoremus regem magnum Dominum,
qui in sanctis suis semper est mirabilis.

Laten we de Heer, de grote koning, aanbidden,
die temidden van zijn heiligen altijd bijzondere
eerbied verdient.

Antiphona

Luciano venerabili presbitero
quiescenti in strato suo,
de revelatione sanctorum reliquiarum
prothomartyris Stephani,
talis divinitas ostensa est visio.

Terwijl de eerbiedwaardige priester Lucianus
rustte op zijn legerstede,
werd hem ter onthulling van de heilige resten
van de eerste martelaar Stefanus
van godswege het volgende visioen getoond.

Responsorium

Beatus Gamaliel doctoris gentium
Pauli didascalus,
apparuit Christi sacerdoti Luciano
tetigit illum, vocans eum tertio:
Luciane, Luciane, Luciane, surge.

De heilige Gamaliël, leermeester van Paulus,
de leraar der volkeren,
verscheen aan Christus' priester Lucianus
raakte hem aan, terwijl hij tot drie maal toe
tot hem riep: Lucianus, Lucianus, Lucianus, sta op.

Antiphona

Ostendit sanctus Gamaliel per visum
Luciano sacerdoti
tres calathos aureos rosis refertos,
et quartum argenteum croco plenum;
et dixit: Hi sunt nostri loculi,
et nostri reliquiae:
Hic autem sanguineas habens rosas,
oculus est sancti Stephani,
qui solus ex nobis martyrio meruit coronari.

Responsorium

Sacerdos Dei Lucianus prostravit se
in oratione laudans Deum,
et dicens: Domine Jesu Christe,
si est hec visio ex te:
Praesta ut iterum ac tercio manifestetur mihi.

Antiphona

In jejuniis et orationibus constituto
aperuit iterum sanctus Gamaliel Luciano
presbitero, dicens:
Quare dissimulasti frater,
et non retulisti que dicta sunt tibi,
Johanni Episcopo?

Antiphona

Nonne vides quanta sit siccitas
et tribulatio in tota terra?
Et tu negligenter agis.

Antiphona

Surge ergo et vade, et dic Johanni Episcopo,
ut aperiat nobis et faciat locum orationis:
ut per nostram intercessionem misereatur
Dominus populo suo.

Responsorium

Sanctus Johannes Episcopus lacrimatus gaudio,
benedixit Deum,
et dixit ad Lucianum presbiterum:
Oportet me inde transferre
beatum prothomartyrem Stephanum,
qui tanquam Angelus apparuit
positus in concione hominum.

In een visioen toonde de heilige Gamaliël
aan de priester Lucianus
drie gouden manden gevuld met rozen,
en een vierde van zilver, vol saffraan;
en hij zei: dit zijn onze zerken
en onze stoffelijke resten:
deze echter, die bloedrode rozen bevat, is de zerk
van de heilige Stefanus, die als enige van ons
waardig bevonden is om gekroond te worden met
het martelaarschap.

Gods priester Lucianus wierp zich ter aarde
in gebed, God lovend
en zeggend: Heer Jezus Christus,
als dit visioen van u komt:
geef dat het ten tweeden en ten derden male
aan mij getoond wordt,

Terwijl de priester Lucianus volhardde in vasten en
gebed, verscheen de heilige Gamaliël
ten tweeden male aan hem, zeggende:
Waarom hebt u geen acht geslagen op wat u
gezegd is, en hebt u het niet overgebracht
aan bisschop Johannes?

Ziet u niet, hoe groot de dorte
en de nood zijn op heel de aarde?
En u bekommert er zich niet om.

Sta dus op en ga, en zeg aan bisschop Johannes
dat hij voor ons opendoet en ruimte geeft voor
gebed: opdat de Heer door onze bemiddeling
erbarmen heeft met zijn volk.

De heilige bisschop Johannes barstte uit in tranen
van vreugde, zegende God
en zei tot de priester Lucianus:
Ik moet de heilige Stefanus,
de eerste martelaar, vandaar verplaatsen,
die als een Engel verscheen
temidden van een menigte mensen,

Antiphona

Hodie sanctus Johannes Pontifex
cum maximo cleri, plebisque tripudio,
preciosas prothomartyris Stephani reliquias
in sanctam transtulit Ecclesiam Sion,
ubi quondam Archidyaconi functus est officio
cujus pia apud Deum sit pro nobis,
quesumus, intercessio.

Uit het Officie van Lambertus

Antiphona ad Magnificat

Magna vox laude sonora
te decet per omnia.
Quo poli chorea gaudet,
aucta tali compare.

Terra plaudit et resultat,
digna tanto presulae.
O sacer Lamberte martyr,
nostra vota suscipe.

Responsorium I

Gloriosus Martyr Lambertus
et aeterno regi sacerdos dilectissimus
insigni ex prosapia Trajectensi vico
* extitit oriundus.

Puer quidem strenuus,
nitebatur totis viribus
fieri vir perfectus. *

Responsorium VIII

Iste miles emeritus,
vir prae maxima tribulatione purgatus,
ovium suarum vocibus attollitur
et in cathedra Trajectensium
decenter relocatur.

In corde illius sinceritas,
et legis plenitudo,
in ore illius veritas erat et pulchritudo.

Vandaag bracht de heilige bisschop Johannes,
onder een zeer grote vreugdedans van clerus en volk,
de kostbare stoffelijke resten van de eerste marte-
laar Stefanus over naar de heilige kerk van Sion,
waar hij eens het ambt van aartsdiaken vervulde.
Moge er voor ons, vragen wij,
vrome voorspraak zijn van hem bij God.

Een luide stem, met lof weerklinkend
komt u toe door alle tijden.
Want om u verheugt zich de hemelse rei,
verrijkt met zulk een deelgenoot.

De aarde juicht en weergalmt,
een zo grote bisschop waardig bevonden.
O heilige martelaar Lambertus,
verhoor onze gebeden.
(Magnificat-antifoon van de 1e Vespers)

De roemrijke martelaar Lambertus, en de priester
zo dierbaar voor de eeuwige koning,
is geboren uit een roemrijk geslacht
te Maastricht.

Als jonge knaap streefde hij er
met alle kracht en ijver naar,
op te groeien tot een volmaakt man.
(Responsorie I uit de 1e Nocturne)

Deze oudgediende strijder,
een man gezuiverd door grote kwellingen,
wordt op de stem zijner schapen verheven
en op de bisschoppelijke zetel van
Maastricht eervol hersteld.

In zijn hart waren oprechtheid,
en de volheid van de wet;
in zijn mond waarheid en schoonheid.
(Responsorie VIII uit de 3e Nocturne)

Responsorium V

Lambertus Christi athleta
clementer ferens cuncta
praesulatus liquit sceptrum
commendans curam ovium
Ei qui lavit baptismate
* et redemit sanguine.

Cumque discederet vir mitissimus
omnis eum populus lamentabatur. *

Antiphona ad Magnificat

Laetare et lauda deum Ledgia
de patroni tui Lamberti presentia.
Cuius sanguine consecrari,
cuius corpore ditari meruisti.

O amator castitatis
O defensor veritatis
Christi martyr et sacerdos Lamberte
pro nobis apud Deum intercede.

Lambertus, Christus' kampvechter,
verdroeg alles met zachtmoedigheid;
zijn bisschopsstaf legde hij neer
en beval de zorg zijner schapen Hem aan,
die ze in het doopsel gewassen had
en vrijgekocht met zijn bloed.

En toen deze zo zachtmoedige man
gestorven was, jammerde heel het volk om hem.
(Responsorie V uit de 2e Nocturne)

Verheug U en loof de Heer, Luik,
over uw patroon Lambertus.
Wiens bloed gewijd is, wiens lichaam
grote verdiensten toegeschreven worden.

O liefhebber van de kuisheid,
o verdediger van de waarheid
Martelaar en priester van Christus,
wees onze voorspraak bij de Heer.
(Magnificat-antifoon van de 2e Vespers)

Schola Maastricht

De Schola Maastricht bestaat uit beroepsmusici die zich tijdens en na hun conservatoriumopleiding van hun eigen discipline – zang, koordirectie, orgel, schoolmuziek en muziektheorie – gespecialiseerd hebben in het gregoriaans. Onder supervisie van Alfons Kurris werd de Schola Maastricht in 1994 opgericht. De schola heeft vele radio- en televisieopnamen gemaakt en trad onder meer op in het festival Les Académies Musicales de Saintes, het gregoriaans festival in Watou, het Festival van Vlaanderen, het festival L'Europe et l'orgue in Maastricht, het internationale Gregorianisches Choral-festival in Vác (Hongarije) in 2003 en 2005 en het AISCgre-congres in 2003 in Hildesheim. Van de Schola Maastricht verschenen de cd's *Middel-eeuwse vespers van Sint Servaas, Heiligen uit de Euregio - Lambertus, Karel de Grote, Servatius* en een cd met het Paasspel uit Maastricht en het Driekoningenspel uit Munsterbilzen.

De Schola Maastricht bestaat uit Franco Ackermans, Lucas Blommers, Ton Bosch, Frans Gommers, Hans Heykers, Jo Louppen, Jos Vanhommerig, Mathieu Vermeulen, Wim Vluggen en Ed Smeets (aspirant).

Hans Heykers

Hans Heykers is afgestudeerd aan het Conservatorium Maastricht in het hoofdvak orgel bij Jean Wolfs en muziektheorie bij Henri Delnooz. Aan hetzelfde instituut studeerde hij ook kerkmuziek en volgde hij de post-HBO-opleiding Gregoriaans bij Dr. Alfons Kurris, waarvoor hij in 1994 het diploma behaalde. Naast zijn conservatoriumopleidingen volgde hij enkele masterclasses interpretatie en improvisatie. Als zanger en organist verleende hij medewerking aan diverse radio- en cd opnamen. Hans Heykers is organist van de O.L.Vrouwebasiliek in Maastricht. Sinds de oprichting van de schola door Dr. Alfons Kurris is Hans Heykers aan de schola verbonden. Vanaf oktober 2005 is hij artistiek leider.